

Özel Ders Desteği Almada Öğretmen Tercihlerini Etkileyen Faktörler*

The Factors Affecting Choice of Tutor When Receiving Support from Private Lessons

Ayşe Betül AKDEMİR**
Abdurrahman KILIÇ***

Öz

Bu nitel araştırmanın amacı öğrencilerin özel öğretmen tercihlerini belirlemektir. Araştırma özel ders almak isteyen bireylerin öğretmen tercihlerini etkileyen faktörleri ortaya koyması açısından önemli görülmektedir. Araştırmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi ile belirlenmiştir. 17 öğretmen, 24 öğrenci ve 4 veliden oluşan çalışma grubundan veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmelerde araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Çalışmanın her aşamasında bulgular sarmal biçimde kontrol edilerek özgünlük sağlanmaya çalışılmış ve zengin veri kaynağı oluşturulmuştur. Bu veri kaynağının analizi ile ulaşılan temalar mantıksal bir perspektifle bütünlük içinde sunulmuştur. Bulgular özel ders öğretmenlerinin kişisel özellikleri, özel ders öğretmenlerinin mesleki özellikleri ve özel ders öğretmen tercihini etkileyen diğer faktörler başlıkları altında tablolar şeklinde sunulmuştur. Elde edilen bulgular doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Bulgulara göre özel ders öğretmenlerinden bireysel farklılıkları dikkate alarak uygun strateji, yöntem ve teknikleri işe koşmaları, öğrenciyi derste aktif tutabilecek, dönüt ve değerlendirmenin etkin kullanıldığı öğrenme ortamları oluşturmaları, bu bağlamda öğrenmeye sevk eden, yönlendiren, ilham veren rehberler olmaları beklenilmektedir. Ayrıca özel

* Bu çalışma "Ortaöğretim Öğrencilerinin Özel Ders Alma Süreçlerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: ayseakdemir@duzce.edu.tr

*** Prof. Dr., Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: abdurrahmankilic@duzce.edu.tr

ders öğretmeni tercihinde, öğretmenin özel ders tecrübesinin olması, bilindir ve güvenilir olması aranan diğer nitelikler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel ders, birebir öğrenme, öğretim programı, özel öğretmen tercihi

Abstract

The aim of this qualitative research is to determine students' preference for private tutors. The research is important in terms of revealing the factors that affect the preference for teachers. The study uses a case design and has determined the study group using the maximum diversity method for purposive sampling. Data have been collected from the study group, which consists of 17 teachers, 24 students, and four parents. The interviews use a semi-structured interview form prepared by the researcher with the help of expert opinions. Research data have been analyzed using the method of content analysis. In each stage of the study, the findings have been helically checked to provide originality, creating a rich data source. The themes reached by analyzing this data source have been presented from a logical perspective in the form of tables under the headings of private tutors' personal characteristics, vocational characteristics of private tutors and other factors affecting the choice of private tutors. The findings have been interpreted and supported with direct quotes. According to the findings, private tutors are expected to provide appropriate strategies, methods, and techniques that take individual differences into account, to keep students active in the course, to create learning environments that use feedback and evaluation effectively, and to guide students in this context. In addition to the teacher having experience in private lessons, other qualifications when choosing a private tutor include the tutor being known and reliable.

Keywords: Tutoring, one-on-one learning, teaching program, teacher preference

Summary

Introduction

The ability of a teacher to gain expertise and provide effective training depends on their being able to master the concepts in the field they teach, to transfer field knowledge using various teaching techniques, and to have classroom management and communication skills (Shulman, 1986; as cited in Schunk, 2014). Tomlinson (2014) described the teacher as an artist who effectively uses the tools of the profession to meet students' needs. Good teaching involves dozens of decisions, planning, and preparation (Slavin, 2017). Each teacher has a unique process of professional development. This process, which is formed by evaluating student performances and learning outcomes, also plays a leading role in the design of learning environments (Aseltine, Faryniarz, & Rigazio-DiGilio, 2015). One common characteristic of active teachers is consciousness and purposefulness. Conscious teachers reflect on what they expect from their students while teaching and how they will motivate their students to produce those outputs (Slavin, 2017). The private tutoring system, which is called shadow education in the literature, operates in parallel with formal education using the formal education curricula. The system, which has become a worldwide phenomenon, is a growing phenomenon in Japan, Korea, Singapore, China, India, Sri

Lanka, Bangladesh, the USA, and many developed and developing countries. The main reasons why the tutoring system is so widespread can be listed as follows (Bray, 2007; Bray & Kwo, 2014; Bray & Lykins, 2012; Pallegedara & Mottaleb, 2018; Tan, 2017; Tsiplakides, 2018; Zhang & Bray, 2018):

- Countries' low educational quality,
- Insufficient numbers of qualified teachers,
- A desire to improve school grades or performance
- Insufficient teacher salaries,
- Development of profit-oriented companies providing private lessons,
- Difficult and competitive conditions in the entrance exams to good schools and universities.

This research attempts to reveal how the concept of a good/successful tutor is understood by teachers, students, and parents by considering the perception that teachers are more effective and efficient in private lessons. The research is considered important in terms of giving an idea about the factors that affect the tutor preferences of those wanting to take private lessons.

Method

This qualitative research uses a case study design to determine students' preferences for private teachers. Qualitative research requires an approach to the situation different from learned knowledge and a way of thinking that differs from the perspective adopted in quantitative research (Creswell, 2017). Case studies are studies conducted with the desire to understand and reveal one or a limited number of cases closely and in depth (Christensen, Johnson, & Turner, 2015; Yin, 2017). This study uses the maximum diversity method, a purposive sampling method, to investigate the issue in a wider context. Purposive sampling enables in-depth research by selecting information-rich situations within the context of the study's purpose (Büyüköztürk, Kılıççakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2016). The study group consists of 17 teachers working at private and public schools in a province in the Western Black Sea Region in the 2017-2018 academic year, 24 students, and four parents who are educated or have graduated from private and public schools. The interview technique is used as a data collection tool. The most prominent feature of the interview technique as used in qualitative research is that it provides the opportunity to obtain information about what cannot be seen and to make alternative inferences about what is seen (Glesne, 2015). The interview data have been collected using the semi-structured interview form prepared by the researcher. The method of content analysis has been used to analyze the research data. Audio recordings from the interviews have been analyzed, the obtained documents read, and notes taken down; the analyzed documents have been handled and encoded individually. After a three-month interval, the documents were coded a second time, and the compliance rates between codes were determined. Sub-themes and main themes

have been reached by analyzing the obtained codes; codes containing common ideas have been checked using the documents by means of reflective thinking and the jigsaw technique. The study has used questions that provide a deep perspective on the studied subject studied and that are compatible with each other; the obtained data have been coded by considering the integrity of meaning. In this research, inter-compliance of codes is 89%.

Findings

The research shows private tutors are expected to be impactful individuals who can communicate effectively, have positive attitudes and approaches, and have developed ethical values. The characteristics that affect the preference of private tutors are that they have pedagogical competence with knowledge of the field they teach; create positive learning environments, have the ability to execute learning-teaching processes successfully; have the ability to evaluate and create a positive teacher-student relationship; give importance to development; and have experience. Students are seen to have various tendencies in taking/not taking private lessons from a teacher. According to this, a classroom teacher's attitudes and behaviors and dissatisfaction with teacher's knowledge can be said to affect the preference of private tutors. Tutors have been said to have a positive effect on students' experiences and success and to have the effect of increasing motivation. However, some students can be said to not care about teacher's achievements or to not see any reason for success, with the idea that student success depends on the student's own efforts.

Discussion

The main factors determining the preference of private tutors have been determined as professional knowledge and skills, experience and success, personal characteristics, and whether or not the student has had the teacher. The choice of tutor has been found to depend on the teacher's knowledge of the area to be taught, pedagogical competence, and ability of effective use. Here, teachers are expected to employ appropriate strategies, methods, and techniques in planning instruction by taking into account individual differences, to create learning environments where feedback and assessment can be used effectively, and to guide and inspire students. In addition, the tutor is expected to have private tutoring experience, be known, and be reliable. The fact that private teachers train successful students leads to different effects on students. This positively affects some students' motivation and academic achievement by making them feel safe, while having no effect on other students. Private tutors are expected to be calm, patient, motivating, able to communicate effectively with their students, successful in social relations, visionary, and open to innovations, as well as having national spiritual values. Students have different tendencies for taking lessons from a teacher. Satisfaction and dissatisfaction have decisive effects regarding tutors.

Giriş

Bir öğretmenin uzmanlık kazanması ve etkili bir eğitim verebilmesi; öğretilen alanın kavramlarına hâkim olmaya, sahip olunan alan bilgisini çeşitli öğretim teknikleri kullanarak aktarabilmeye ve sınıf yönetimi ve iletişim becerisine bağlıdır (Shulman 1986; Akt. Schunk, 2014). Öğretmen uzmanlaştıkça öğretmen merkezli sınıf ortamlarının öğrenci merkezli sınıflara dönüşmesi beklenir (Hogan vd. 2003; Akt. Schunk, 2014). Slavin (2017) etkili öğretim için sahip olunması gereken alan bilgisinin ayaklı bir kütüphane olma anlamına gelmediğini, bilgiyi etkin biçimde paylaşabilme kabiliyeti olduğu görüşündedir.

Davranışçı yaklaşımın etkili olduğu öğretim modellerinde öğretmenlerden bilgiyi sunmaları ya da direk aktarmaları; öğrencilerden ise sunulan bu bilgileri depolamaları ve istendiğinde geri çağırmaları beklenmiştir. Değişen paradigmayla birlikte araştırmacılar, öğrenenlerin basit bir biçimde bilgiyi almadığı, yaşantıları yoluyla etkileşimde oldukları sosyal, kültürel, dilsel bağlamda etkin bir biçimde bilgiyi yapılandırdıklarını savunarak klasik görüşe karşı çıkmışlardır. Burada öğrenenler, öğrenmelerinin sorumluluğunu alan özne durumundadırlar (Borich, 2017).

Tomlinson (2014) öğretmeni, öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak için mesleğin araçlarını etkin biçimde kullanan bir sanatçı olarak niteler. Ona göre etkili öğretmenler, müfredata uygun etkili öğretim unsurlarını belirleme, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alır ve öğrencilere farklı öğrenme modelleri sunarak onları öğretime dahil eder. Böylelikle öğrencilerin diğer öğrencilerle değil, kendileriyle yarışmasını sağlar. Zamanı esnek biçimde kullanma becerisine sahiptir ve hiçbir zaman öğrencilerini belirli bir kalıba sığdırmaya çalışmaz.

İyi bir öğretim onlarca karar vermeyi, planlamayı ve hazırlığı içerir (Slavin, 2017). Her öğretmenin kendine özgü bir mesleki gelişimi süreci vardır. Öğrenci performansları ve öğrenme çıktılarını değerlendirmesi ile oluşturulan bu süreç (Aseltine, Faryniarz ve Rigazio-DiGilio, 2015) öğrenme ortamlarının tasarlanmasında da başat rol üstlenir. Bir ders planı hazırlanmaya başlanmadan derste istenen öğrenme çıktıları ve öğrenen çeşitliliği bakımından ne gibi koşulların sağlanması gerektiği belirlenmelidir. Öğretmenlerin sunduğu uygun öğrenme durumları öğrencilerde zihinsel süreçler sonunda istedik yaşantıların oluşması sağlamalıdır. Öğrenciye kazandırılması amaçlanan kavram, değer ve beceriler öğrencinin gelişmişlik düzeyine uygun olmalıdır (Tyler, 2014).

Borich (2017), öğrencide istenen davranışın gelişmesini sağladığı gözlenen on etkili öğretmen davranışından söz eder. “Dersin anlaşılabilirliği, öğretimsel çeşitlilik, öğretmenin göreve uyumu, öğrenme sürecinde yer alma, öğrenci başarı oranı.” Öğretmenlerin öğretimin etkililiği ve kalıcılığını artırmak amacıyla bu anahtar davranışlara sahip olması çok önemlidir. Etkili öğretime yardımcı davranışlar ise şunlardır: “Öğrencilerin fikir ve desteklerinden faydalanmak, dersin içeriğini yapılandırmak, soru sormak, araştırma, öğretmen duygusu.”

Öğrencilerin davranışları önemsedikleri kişilerin beklentilerine bağlı değişiklik göstermektedir. Öğretmen beklentileri ve öğrenci başarısı üzerine yapılan araştırmalar, öğretmen beklentilerinin öğrenci başarısı üzerinde olumlu etki sağladığı yönünde sonuçlar kaydetmektedir.

Bu bağlamda öğretmenler öğrencilerine olumlu davranış ve başarı beklentilerini hissettirilmelidir (Boynton ve Boynton, 2007).

“Eğitim öğrencilerin maruz bırakıldığı şeyler değil, onlara sağlanan yaşantılardır. Öğrenme öğrencinin etkin katılımıyla gerçekleşir” (Tyler, 2014: 55). Etkin öğretmenlerin sahip oldukları ortak özellik bilinçlilik/amaçlılıktır. Bilinçli öğretmenler öğretim boyunca öğrencilerinden bekledikleri çıktılar ve o çıktıları üretmek için öğrencilerini nasıl güdüleyecekleri üzerinde düşünürler (Slavin, 2017). Etkin öğretmenler, öğrencilerin görüşlerini destekleyen, onları teşvik eden tutumlara sahiptir. Bu tutumları sayesinde öğrencinin problem çözme ve bağımsız düşünme becerilerini geliştirirler. Derslerini öğrencilerinin ihtiyaçlarına, ön-öğrenmelerine ve tecrübelerine uygun hale getirmek amacıyla farklı yöntem strateji ve materyaller kullanırlar. Böylelikle sınıftaki her öğrenciye anlamlı öğrenme yaşantıları sağlayacak şekilde öğretimi çeşitlendirirler. Öğrencide istendik öğrenmeye temel oluşturan bir tepkiyi oluşturma olasılığı öngörüsü ile öğrenmeyi eğlenceli ve kalıcı hale getirirler (Borich, 2017; Glasser, 2017; Marzano, Marzano ve Pickering, 2008; Tyler, 2014).

Öğretmenlik deneysel bir çabadır (Tomlinson, 2014) ve etkili öğretmenler öğrencilerin bilgiyi oluşturma süreçlerinde kolaylaştırıcı bir rehber ya da koç rolü üstlenirler (Borich, 2017). Keşfedici öğretim tarzını benimseyen öğretmenler, öğrencilerin problem çözme becerisi kazanmasının ve öğrendiklerini gerçek durumlara uyarlayabilmelerinin önemini vurgularlar (Marzano, Pickering ve Pollock, 2008). Bilgiç öğretim tarzını benimseyen öğretmenler öğrencilerin konu içeriği öğrenmesini sağlamaya odaklanır ve öğrenciler konu üzerinde uzmanlaştıkça başarılı olduklarına inanmaya yatkındırlar (Glasser, 2017). Şefkatli öğretim tarzını benimseyen öğretmenler genellikle öğretimde en önemli şeyin öğrencilerin gelişimini sağlamak için fırsatlar sunmak olduğunu savunurlar. Sınıf içi birliği oluşturulması başarı göstergesi kabul edilir (Tomlinson, 2014). İlham *verici* öğretim tarzını benimseyen öğretmenler ise eğitimi geleceği şekillendirmek için bir fırsat olarak görürler. Öğrencilerin bağımsız kararlar almasını sağlayacak ortamlar yaratırlar (Marzano, Pickering ve Pollock, 2008; Tomlinson, 2014).

Kolb; Dewey, Piage ve Lewing’in kuramlarını birleştiren dört aşamalı öğretme döngüsünde öğretmen gelişimi aşamalarına da yer verilmiştir. Öğretmenler sözü edilen gelişim döngüsünce geliştikçe alternatif öğrenme ortamları planlama becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir: (i) *Somut deneyim* (ne kadar iyi yapıyorum?) öğrenciler, öğretim programı, yöntemler ve materyaller ile ilintili somut veriler aşaması. (ii) *Empatik yansıtma* (kendim ve öğrencilerim adına burada neler oluyor?) Öğrencilerin içsel deneyimlerinden bir öngörü kazanma aşaması. (iii) *Anlamanın yapılandırılması* (bunlar ne anlama geliyor?) teorik ve etik sorunlara hazırlanma aşaması. (iv) *Aktif deneyim* (daha iyi nasıl öğretebilirim?) sınıfta yaşanan problemlere uygun çözümler üretebilme aşamasıdır (Pajak, Stotko ve Masci, 2016; Scott, 2014).

Literatürde gölge eğitim olarak adlandırılan özel ders sistemi örgün eğitime paralel olarak, örgün eğitim müfredatını kullanarak işlemektedir. Dünya genelinde bir fenomen haline gelen sistem Japonya, Kore, Singapur, Çin, Hindistan, Sri Lanka, Bangladeş, ABD ve pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede büyüyen bir olgudur. Özel ders sisteminin bu kadar yaygın olmasının belli

başlı nedenleri şöyle sıralanabilir (Bray, 2007; Bray & Kwo, 2014; Bray & Lykins, 2012; Pallegedara & Mottaleb, 2018; Tan, 2017; Tsiplakides, 2018; Zhang & Bray, 2018):

- Ülkelerin eğitim kalitesinin düşük olması,
- Kalifiye öğretmen sayısının yetersiz olması,
- Okul notlarını yükseltme ya da performansı artırma isteği
- Öğretmen maaşlarının yetersizliği,
- Özel ders veren kar odaklı şirketlerin gelişmesi,
- İyi okullara ve üniversitelere giriş sınavlarında zorlu rekabet şartları.

Gölge eğitim bağlamında özel ders üzerine yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu eğitimde fırsat eşitliğine vurgu yapmaktadır. Buna bağlı olarak yüksek gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının avantajlı duruma gelmesi eleştirilere neden olmaktadır (Tsiplakides, 2018; Zhang ve Bray, 2018). Özel ders dünya çapında son on yılda hızla yayılan mevcut bir olgudur. İngiltere'de yapılan araştırmalar ilk ve ortaöğretimdeki öğrencilerin yüzde yirmi beşinin özel ders aldığını göstermektedir (Wall, 2012). Yunanistan'da ise özellikle üniversiteye adaylarının rekabetçi giriş sınavlarında avantaj elde etmek tıp, hukuk gibi prestijli yüksek öğretim alabilmek tercih ettiği bilinmektedir. Ayrıca yabancı dil eğitiminde de aileler sıkça özel ders tercih etmektedirler (Tsiplakides, 2018).

Bu araştırmada öğretmenlerin özel derste daha etkin ve verimli olduğu algısından yola çıkılarak iyi/başarılı öğretmen kavramının öğretmen, öğrenci ve velilerce nasıl anlaşıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma özel ders almak isteyenlerin öğretmen tercihlerini etkileyen faktörlerin neler olduğu hakkında fikir vermesi açısından önemli görülmektedir.

Yöntem

Bu nitel araştırmada öğrencilerin özel öğretmen tercihini belirlemeye yönelik durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, yorumlayıcı ve post modern bilim felsefelerini temel alan bir yaklaşıma sahiptir. Yöntem olgular arasında değişmez ve evrensel ilişkiler olmadığı ve bilgisini her defasında yeniden yapılandırıldığı temeline dayanır. Bu bağlamda olgular arasında değişmez ve evrensel ilişkiler yoktur (Sönmez ve Alacapınar, 2016). Nitel araştırma olguya öğrenilmiş bilgilerinden farklı yaklaşmasını ve nicel araştırmalarda benimsenen bakış açısından farklı şekilde düşünülmesini gerektirir (Creswell, 2017). Durum çalışmaları bir ya da sınırlı sayıdaki durumu yakından ve derinlemesine anlama ve ortaya çıkarma isteği ile yürütölen araştırmalardır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015; Yin, 2017).

Çalışma Grubu

Çalışmada problemi daha geniş çerçevede araştırabilmek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, çalışma

amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, Kılıççakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2016). Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan bir ilin özel ve devlet okullarında çalışmakta olan farklı branşlardan 17 öğretmen, özel ve devlet okullarında öğrenim gören ya da mezun durumda 24 öğrenci ve 4 veli oluşturmaktadır. Öğretmenler, branşlarının merkezi yerleştirme sınavlardaki ağırlığına, MEB ders saati çizelgesine, özel ders talep/verme yoğunluğuna bakılarak belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, kıdem ve çalıştığı kurum bakımından çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler belirlenirken ise çeşitliliği sağlamak amacıyla cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi ve alanları dikkate alınmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğretmen, öğrenci ve velilere ilişkin bilgiler sırasıyla Tablo I, Tablo II ve Tablo III' de sunulmuştur.

Tablo I

Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlere İlişkin Bilgiler

Kod	Branş	Cinsiyet	Mezun Olunan Bölüm	Kıdem	Çalıştığı Kurum	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
ÖM1	Matematik	E	Eğitim Fakültesi	4	Devlet	27/03/2018	17.41
ÖM2		E	Fen Fakültesi	18	Devlet	30/03/2018	26.55
ÖM3		K	Fen-Edebiyat	25	Özel	30/03/2018	19.25
ÖM4		K	Fen-Edebiyat	24	Özel	24/03/2018	24.43
ÖM5		K	Fen-Edebiyat	10	Özel	11/04/2018	46.46
ÖM6		E	Fen-Edebiyat	11	Devlet	31/05/2018	23.25
ÖF1	Fizik	K	Fen-Edebiyat	25	Devlet	02/04/2018	27.12
ÖF2		E	Fen-Edebiyat	22	Özel	28/03/2018	35.20
ÖK1	Kimya	K	Fen-Edebiyat	35	Özel	03/02/2018	34.57
ÖK2		K	Fen-Edebiyat	22	Devlet	23/05/2018	21.04
ÖB1	Biyoloji	K	Fen-Edebiyat	7	Özel	24/03/2018	17.18
ÖB2		K	Fen-Edebiyat	5	Özel	04/06/2018	21.21
Öİ1	İngilizce	K	Eğitim Fakültesi	5	Özel	18/04/2018	19.05
Öİ2		K	Eğitim Fakültesi	15	Özel	14/04/2018	23.04
Öİ3		E	Eğitim Fakültesi	8	Devlet	18/04/2018	21.51
Öİ4		K	Eğitim Fakültesi	10	Devlet	31/05/2018	13.24
ÖC1	Coğrafya	E	Eğitim Fakültesi	11	Özel	24/04/2018	11.41

Görüşme Yöntemi Y: yüz yüze T: Telefon Alan S: Sayısal EA: Eşit ağırlık

Tablo II*Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere Yönelik Bilgiler*

Kod	Cinsiyet	Okul Türü	Alan	Sınıf Seviyesi	Görüşme Yöntemi	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Ö1	K	Özel	S	12	Y	17/05/2018	7.49
Ö2	E	Özel	S	12	Y	21/05/2018	7.65
Ö3	K	Özel	S	12	Y	23/05/2018	11.55
Ö4	K	Özel	S	12	Y	17/05/2018	5.18
Ö5	K	Özel	S	12	Y	17/05/2018	5.51
Ö6	K	Özel	EA	12	Y	24/05/2018	8.39
Ö7	K	Özel	EA	12	Y	23/05/2018	9.37
Ö8	K	Özel	EA	12	Y	24/05/2018	7.50
Ö9	K	Özel	EA	12	Y	24/05/2018	8.56
Ö10	K	Özel	EA	12	Y	24/05/2018	7.28
Ö11	K	Devlet	EA	12	T	24/05/2018	11.21
Ö12	E	Devlet	EA	12	T	23/05/2018	8.24
Ö13	E	Özel	S	12	T	17/05/2018	15.56
Ö14	E	Özel	S	Mezun	Y	09/06/2018	22.48
Ö15	E	Özel	S	Mezun	Y	08/06/2018	14.52
Ö16	E	Özel	S	Mezun	Y	09/06/2018	13.17
Ö17	K	Özel	S	Mezun	Y	09/06/2018	17.22
Ö18	E	Özel	S	Mezun	T	19/05/2018	9.22
Ö19	E	Özel	S	Mezun	T	19/05/2018	10.26
Ö20	K	Özel	S	Mezun	Y	17/05/2018	17.56
Ö21	K	Özel	S	Mezun	T	19/05/2018	9.27
Ö22	K	Özel	S	Mezun	Y	25/05/2018	12.06
Ö23	E	Özel	S	Mezun	T	19/05/2018	9.54
Ö24	K	Devlet	S	Mezun	T	23/05/2018	12.00

Tablo III*Çalışma Grubunda Yer Alan Velilere Yönelik Bilgiler*

Kod	Cinsiyet	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
V1	E	19/05/2018	13.18
V2	K	22/05/2018	17.58
V3	K	23/05/2018	9.43
V4	K	09/06/2018	16.40

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin en belirgin özelliği göremediklerimiz hakkında bilgi edinme ve gördüklerimiz hakkında ise alternatif çıkarımlar yapma imkânı tanınmasıdır (Glesne, 2015). Görüşme verileri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile

toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacı için araştırma kapsamına ilişkin başlıkların listesini, varsayılan kavramları ve sorguların sırasını sunan bir görüşme rehberi niteliğindedir. Ancak genellikle ifadelerin ve soruların sırası görüşmenin akışına göre şekillenmektedir. Görüşülen kişinin düşüncelerini aktarmaya devam etmesini sağlayabilmek için planlanmamış sorular da sorulabilir (Robson, 2017).

Yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmeden alan yazın etraflıca incelenerek görüşme sorularında derinlemesine bakış açısı geliştirmek hedeflenmiştir. Yarı yapılandırılmış form geliştirme aşamaları şu şekildedir: Öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik ön görüşme sorularını hazırlama; görüşme sorularını uzman görüşü olarak değerlendirme ve düzenleme; hazırlanan sorularla bir öğretmen, bir öğrenci ve bir veli ile deneme görüşmesi yapma; deneme görüşmelerini uzman görüşü olarak değerlendirme ve sorularda gerekli düzenlemeleri yapma; revize edilen görüşme sorularıyla yeniden deneme görüşmesi yapma; ikinci deneme görüşmelerini uzman görüşü alınarak değerlendirme ve sonda sorular eklemek sureti ile gerekli düzenlemeleri yapma. Görüşme formlarına üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınarak son halini verme.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda veri analizi üç aşamada gerçekleşir. Birinci aşama verilerin hazırlanması ve organizasyonu, ikinci aşama verilerin kodlanması ve kodların bir araya getirilmesi ile temalara indirgeme ve son aşama veriyi şekiller, tablolar ya da tartışma halinde sunmayı içerir (Creswell, 2018). Araştırma verilerin analizinde izlenen yol şöyle özetlenebilir: Görüşme ses kayıtları çözümleyerek verileri yazıya aktarma; ses kayıtlarının çözümlenmesi ile elde edilen dokümanları ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız olarak kodlama; metinlerin küçük bilgi kategorilerine ayırarak geçici kodlara ulaşma, bu süreçte kavramsallaştırmaya gidilmemiştir. Birinci kodlama sonrası araştırma güvenilirliğini artırmak amacıyla çalışmaya üç ay ara verme ve süreç sonunda verileri ikinci kez kodlama; birinci ve ikinci kodlama ile ulaşılan kodlar arası uyumu hesaplanma; ortak fikir içeren kodları bir araya getirerek anlam-bütün ilişkisi içinde temalar oluşturulma; araştırma verilerini kod, alt tema ve tema biçiminde tablolaştırma; tema ve alt temaları destekleyen/doğrulayan doğrudan alıntılarla ulaşılan bulguların yoruma. Araştırma verilerinin analizi boyunca çeşitli aşamalarında uzman görüşüne başvurulmuştur.

Geçerlik

Görüşme ses kayıtları çözümlenmiş elde edilen dokümanlar okunmuş ve notlar çıkarılmış, çözümlenen dokümanların ayrı ayrı ele alınarak kodlanmıştır. Üç aylık aradan sonra dokümanlar ikinci kez kodlanarak, kodlar arası uyum oranları belirlenmiştir. Ulaşılan kodların analizi ile alt temalara ve ana temalara ulaşılmış, ortak fikir içeren kodlar yansıtıcı düşünme ve yapboz tekniği kullanılarak, anlam-bağlam ilişkisi içinde, tema-kod uyumunun metinler üzerinden kontrolü sağlanmıştır. Temalar alt problemlere göre organize edilerek anlamlı bütünlük oluşturacak şekilde bir araya getirilmiş ve tablolaştırılarak sunuma hazırlanmıştır. Bulgular arasında akla yatkın biçimde zıtlık-benzerlik mantıksal örgüsü kurularak sonuçların doğrulanması aşamalarında

araştırma bulguları ile uzun süreli etkileşim sağlanmış; çalışmanın her aşamasında bulgular sarmal biçimde ve tekrar tekrar kontrol edilerek özgünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Derin odaklı veri toplama amacıyla, katılımcıların konu hakkında derinlemesine görüş bildirmelerini sağlamaya yönelik görüşme soruları hazırlanmış, konunun akışına göre sorular sonda sorularla desteklenerek farklılaştırılmıştır. Araştırma çalışma grubu belirlenmesinde, öğretmenlerde brans, cinsiyet, kıdem, çalışılan kurum türü; öğrencilerde cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, alan tercihi; velilerde ise cinsiyet gibi değişkenler belirlenerek çeşitlilik sağlanmıştır. Araştırma süreci boyunca her aşama uzman incelemesine sunulmuş uygun görüldüğü şekilde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma bulgularını, okuyucuların kendi ortam ve potansiyellerine uygun biçimde aktarabilmelerini sağlamak amacıyla zengin veri kaynağı oluşturulmuş, veriler mantıksal bir perspektifle bütünlük içinde sunulmuştur.

Güvenirlilik

Araştırmada çalışılan konuya yönelik derinlikli bakış açısı geliştirmeyi sağlayan ve birbiri ile uyumlu sorular kullanılmış, elde edilen veriler anlam bütünlüğü gözetilerek kodlanmıştır. Bu araştırmada kodlar arası uyum yüzdesi %89'dur (Miles ve Huberman, 2016). Çalışmanın yöntem, süreç ve sonuç bakımında altyapısal bütünlük içinde olması sağlanmış araştırma sonuçlarında nesnellığı sağlayabilmek amacıyla sonuçlar, özetlenen veriler/temalar ile açıkça ilişkilendirilmesi sağlanmıştır. Yöntem ve sürece ilişkin etraflıca kayıt tutulmuş, Çalışma verileri, her aşaması tekrar analiz edilebilecek biçimde muhafaza edilmiştir. Çalışma boyunca araştırmacı, objektif bakış açısı ile kişisel varsayım, değer ve yanlılıklardan sıyrılmaya çalışmıştır.

Bulgular

Bu bölümde verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular sunulmuştur.

Özel Ders Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri

Özel ders öğretmen tercihini etkileyen kişisel özelliklere ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Özel Ders Öğretmen Tercihini Etkileyen Kişisel Özelliklere İlişkin Görüşler

Tema	Kod
Yaklaşım	İhtiyaç duyulduğunda aranabilmesi Öğrencinin kendisine çok yakın hissetmesi Öğrencinin sorunu olduğunda paylaşabilmesi Öğrenciyle ilgili olması Öğrencinin hem sevmesi hem anlayabilmesi Yumuşak olması Sevilen bir öğretmen olması
İletişim	Mizacı, sempatik ve eğlenceli olması Eğlenceli mizaç ve espri kabiliyeti olması

Etik değerler	Okuldaki duruşu, kişiliği ile örnek olması Dürüst olması Güvenilir olması
Diğer	Genç olması Kıyafetine özen göstermesi

Tablo 1’de özel ders öğretmen tercihlerini etkileyen kişisel özelliklere ilişkin yaklaşım, iletişim, etik değerler ve diğer olmak üzere dört tema bulunmaktadır. Bu temalar özel öğretmenin sahip olması beklenen temel kişisel özellikler ifade etmektedir.

Yaklaşım ve *iletişim* temaları bağlamında öğretmenin öğrenci ile iyi iletişim kurması, öğrencide yüksek moral motivasyon sağlaması, öğrenci psikolojisinden anlaması ve rehberlik yapabilmesi beklenmektedir. Bunun yanında öğrencinin ihtiyaç duyduğunda öğretmenini arayabilmesi ve destek alabilmesinin de özel ders öğretmen tercihlerini etkilediği görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntıların bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

Ö12: *“İlk başta mizacına, cümle kurma şekline, yani bir de ders hakkındaki bilgisine...”*

Ö17: *“...Soğukkanlıları hiç tercih etmiyorum. Daha çok sevdiğimi, bazılarını sevsem de olmuyordu anlamıyordum. Hem sevdiğimi hem anladığımı seçiyordum, sadece anladığımı değil yani”*

ÖB2: *“Beni tercih etmelerinin en büyük sebebi beni çok sevdikleri için, kesinlikle onlarla iyi iletişim kurduğum için, onlara sempatik geldiğim için, benim için ilk sırada olan bu. İkinci sırada dersi daha eğlenceli anlattığım için.”*

Etik değerler temasında yer alan bulgulara bağlamında özel ders öğretmeninden beklenen özellikler okuldaki duruşu, kişiliği ile örnek olması, dürüst olması, güvenilir olması olduğu söylenebilir. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

V3: *“Geçmişine yani, şimdiye kadar en basiti hangi üniversiteden mezun olduğuna, sonra mezun ettiği öğrencilere dikkat ettik, bir de aile dostumuzdu. Ayrıca güvenilir olması, hepsi bizim için önemli.”*

ÖM6: *“...Sadece konuyu anlatan değil aslında öğrenciye değerler eğitimi de verebilir. Sınıf duruşu, kıyafeti... örnek aldığı, onun için iyi bir öğretmendir.”*

Diğer temasında yer alan bulgulara bağlamında özel ders öğretmeninden beklenen özellikler genç olması, kıyafetine özen göstermesi olduğu söylenebilir. Bulgulara ilişkin bir öğrenci görüşü aşağıda sunulmuştur:

Ö10: *“Aslında biri önermişti bana da hem tanıdık birisiydi. Akraba gibi, genç olması, hem sıkıntılarımı anlatabiliyordum, beni dinliyordu. Rehberlikte yapıyordu, eğlenceli oluyordu”*

Tüm bu bulgular bağlamında özel ders öğretmenlerinin etkili iletişim kurabilen, olumlu tutum ve yaklaşıma sahip, etik değerleri gelişmiş kendine özen gösteren bireyler olmaları beklendiği görülmüştür.

Özel Ders Öğretmenlerinin Mesleki Özellikleri

Özel ders öğretmen tercihini etkileyen mesleki bilgi ve becerilere ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Özel Ders Öğretmen Tercihini Etkileyen Mesleki Bilgi ve Becerilere İlişkin Görüşler

Tema	Alt tema	Kod
Alan bilgisine sahip olma		Bilgili olması Konuya çok hâkim olması
Pedagojik yeterliliğe sahip olma		Basitleştirerek anlatması
		Basit en can alıcı biçimde anlatması Soru çözerken etkili yöntemler kullanması Anladığı gibi anlatması Çalıştırma yöntemlerinin farklılaşması Öğrencinin seviyesine inebilmesi Herkesin temelinde farklı şekilde inmesi
Olumlu öğrenme ortamları oluşturma		Dersini eğlenceli anlatması Daha sağlam gidilmesi Öğrenci sıkıldığında ara verebilmesi Öğrenci ile ilgilenmesi, sıklamaması Daha samimi daha rahat ortam sunması
Öğrenme öğretme süreçlerini başarılı yönetme		Derse öğrencinin ihtiyacı kadar devam edilmesi Daha programlı daha verimli olması Hızlı soru çözmeyi öğretmesi Öğrenciye göre şekillenmesi
Öğretimi değerlendirme		Ödev vermesi, takip etmesi, ilgilenmesi
Olumlu öğretmen öğrenci ilişkisi oluşturma	Yaklaşım	Yüksek moral motivasyon sağlaması Öğrenci psikolojisinde anlaması Rehberlik yapabilmesi Öğrencinin korkmaması rahat soru sorabilmesi
	İletişim	Öğrencilerle iyi iletişim kurması Göz teması kurabilmesi Mimik tarzı, konuşma üslubu, anlatışı
Gelişime önem verme	Mesleki gelişim	Vizyon sahibi olması Objektif olması İşini çok severek yapması Disiplinli öğretmen olarak görülmesi
	Akademik gelişim	Çalıştığı okul türü Akademik geçmişi Yüksek lisans yapması Öğretmenlik yılı

Deneyim sahibi olma	Tanınıyor olma	Alanda tecrübeli, yetkin, uzman, başarılı olması Öğrencilerinin başarılı olması Bilinen, tanınan, methi duyulmuş olması Yoğun programı olması İyi bir öğretmen olması
	Tavsiye edilme	Diğer ailelerin de tercih etmesi Öğrencileri tarafından anlatılışı
	Diğer	Ofisinin olması

Tablo 2’de özel ders öğretmen tercihinin etkileyen mesleki bilgi ve becerilere ilişkin alan bilgisine sahip olma, pedagojik yeterliliğe sahip olma, olumlu öğrenme ortamları oluşturma, öğrenme öğretme süreçlerini başarılı yönetme, öğretimi değerlendirme ve deneyim sahibi olma olmak üzere sekiz tema bulunmaktadır. Bu temalar özel ders öğretmenlerinin mesleki bilgi ve becerilerine ilişkin temel durumları ifade etmektedir.

Alan bilgisine sahip olma ve pedagojik yeterliliğe sahip olma temaları bağlamında özel ders veren öğretmenin bilgili ve konusuna hâkim olması, konuları basitleştirerek ve en can alıcı biçimde anlatması, soru çözümlerinde etkili yöntemler kullanması, bireysel özellikleri göz önünde tutarak her öğrencinin temelini farklı şekilde inmesi ve farklı yöntemleri kullanmasının beklenmektedir. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

ÖF2: “Soru çözerken, onu da anlatmadaki ayrıntı işte, oraya odaklanma, yani bir de soru çözme de. Tabi çok önemli soru çözerken ki yöntemler. Yani en basit bir şekilde, öyle can alıcı biçimde sergilemek gerekiyor. ...yani bu soru çözme olsun, soru çözümden beceri diyelim, ya da konuları onların da kafasına yatacak şekilde bir mantık şeyinde götürmek diye düşünüyorum.”

ÖM2: “İyi iletişim kurduğumu, bu çok önemli tabi, bunun dışında bilgi açısından da iyi olduğumu düşünüyorum. Çünkü o konuda biraz iddialıyım, çok emek sarf ettim çünkü bu iş için.”

Ö20: “Öğretmenlik yılları, başarıları, yetiştirdikleri öğrenciler onlara çok dikkat ettim bu sene. Onun dışında sınava çalıştırma yöntemleri benim için çok önemliydi. Pratikleri mesela hem konuyu anlatıp hem pratiğini de aynı zamanda gösterebilecek öğretmenler olmalarını tercih ettim. Bir de iletişim kurabileceğim öğretmenler olduğu için.”

Olumlu öğrenme ortamları oluşturma, öğrenme öğretme süreçlerini başarılı yönetme, öğretimi değerlendirme temaları bağlamında özel derste öğretmenin, öğrenci ile ilgilenmesi, öğrenciye göre şekillenmesi ve derse öğrencinin ihtiyacı kadar devam etmesinin beklendiği görülmüştür. Ayrıca öğrencinin ödevlendirilmesi ve takibi de istenmektedir. Öğretmen, dersi öğrenciyi sıkmadan ve eğlenceli ders anlatması, öğrenci sıkıldığında derse ara verebilmesi, bu anlamda samimi rahat ortam sunması beklenmektedir. Bulgularda özel dersin daha programlı daha verimli olduğu görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

ÖB1: “Beni neden tercih ediyorlar?’ yani sanırım branşımda verimli olduğumu düşünüyorlar. Konular çok karmaşık mesela onu çok basitten anlatmayı seviyorum. O anlamda kendimi başarılı buluyorum.”

ÖK1: “Bir ‘bu öğretmen iyi bir öğretmendir’, iki ‘ben buna çocuğumu gönderirsem işte ödevini kontrol eder, söz geçirir, benim geçiremediğim sözü o geçirir.”

Olumlu öğretmen öğrenci ilişkisi oluşturma teması yaklaşım ve iletişim alt temalarından oluşmaktadır. *Yaklaşım* alt temasında yer alan bulgular bağlamında özel ders öğretmenin öğrencide yüksek moral motivasyon sağlaması, öğrenci psikolojisinde anlaması ve gerektiğinde rehberlik yapabilmesi, öğrencinin soru sormaktan korkmayacağı rahatlığı sağlaması beklendiği söylenebilir. *İletişim* alt temasında yer alan bulgular bağlamında ise özel ders öğretmenin öğrenci ile iletişimde başarılı olması ve göz temasını iyi kurabilmesi beklenmektedir. Ayrıca mimik, konuşma tarzı ve üslubu öğrencide olumlu etki yaratan öğretmenlerin tercih edildiği görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılar bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

ÖM4: “Beni kendilerine çok yakın hissettiklerini düşünüyorum. Arkadaş gibi davranabilirken aynı zamanda inanılmaz bir otoritem var.”

ÖK2: “Biraz yumuşağım, öğrenciyle iletişimim iyi. Benden korkmadıklarını düşünüyorum, muhtemelen ondan tercih ediyorlar.”

V2: “Sadece ders olayına dikkat etmedim. Çocuğuma karşı nasıl verimli olur... Mesela çocuğa sadece ders değil de psikolojisine bile inebiliyor.”

Ö7: “Hocanın konuşması da bence çok etkili, önemli. Nasıl anlattığı, bilgisi tabi ki önemli ama, karşısındakine nasıl aktardığı da önemli benim için.”

Gelişime önem verme teması mesleki gelişim ve akademik gelişim alt temalarından oluşmaktadır. *Mesleki gelişim* alt temasına göre öğretmenin vizyon sahibi olması, objektif olması, işini çok severek yapması, disiplinli olmasının tercih nedeni olduğu görülmüştür. *Akademik gelişim* alt temasında ise öğretmenin çalıştığı okul türü, akademik geçmişi, yüksek lisans yapması, öğretmenlik yılının dikkate alındığı görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılar bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

Öİ2: “...Objektifim mesela, öğrenci iyi ise gerçekten iyi olduğunu veliye ve öğrenciye dile getiriyorum. Ama zayıf olduğumu düşündüğüm ya da yolunda gitmediğini düşündüğüm bir şey varsa bunu da dile getiriyorum.”

Öİ4: “..Yeni öğretmen mi yoksa daha önce bir geçmişi var mı, ders verdiği öğrencilere bakarım. Ondan sonra, bazı veliler dikkat ediyorlar, hangi okuldan mezun...”

Deneyim sahibi olma teması tanınır olma, tavsiye edilme ve diğer alt temalarından oluşmaktadır. *Tanınır olma* alt temasını oluşturan bulgulara göre özel ders öğretmenin alanda

tecrübeli, yetkin, uzman, başarılı olması ve başarılı öğrenciler yetiştirmesi bu bağlamda bilinen, tanınan, methi duyulmuş bir öğretmen olmasının tercih edildiği; ayrıca öğretmenin yoğun bir programı olmasının başarılı ve iyi bir öğretmen olduğunun kanıtı sayıldığı görülmüştür. *Tavsiye edilme* alt temasına göre özel ders öğretmen tercihlerinde ailelerin diğer ailelerin tercihlerinden ve özel ders alan öğrencilerin yorumlarından etkilendikleri söylenebilir. *Diğer* alt temasının da ise öğretmenin çalışma ofisinin olmasını etkili olduğu bulgusu yer almaktadır.

V1: “Öğretmenlerin bu alanda yetkinliğine, uzmanlığına, başarısına, bir önceki dönemde öğrencilere vermiş oldukları dersler ve ailelerin, öğrencilerin bu konudaki öğretmenleri seçme nedenlerine dikkat ettik.”

Ö5: “Çevrenin tavsiyesiyle ‘bu hoca iyi’ gibi. ...Sonra öğretmenlerim tavsiyede bulundu, arkadaşlarımdan aldığı kişilerden...”

V4: “Herkes tarafından methi çok duyulmuş bir hocaydı.”

Ö7: “Benim hocamın kendisine ait bir ofis gibi bir odası yani ders anlatabileceği bir yer vardı. Hocamız yüksek lisans yapıyordu kendisi matematik öğretmeniymi onu da dikkate aldık.”

Tüm bu bulgular ışığında özel ders öğretmen tercihi etki eden niteliklerin, öğretmenlik alan bilgisi ile pedagojik yeterliliğe sahip olma, olumlu öğrenme ortamları oluşturma ve öğrenme-öğretme süreçlerini başarılı yürütme, değerlendirme becerisine sahip olma olumlu öğretmen öğrenci ilişkisi oluşturma, gelişime önem verme ve deneyim sahibi olma olduğunu göstermektedir.

Özel Ders Öğretmen Tercihini Etkileyen Diğer Faktörler

Özel ders öğretmen tercihi etkilleyen diğer faktörlere ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Özel Ders Öğretmen Tercihini Etkileyen Diğer Faktörlere İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Kod
Dersine giren öğretmenden özel ders almama	Öğretim tarzını beğenmeme	Dışardaki öğretmenin daha iyi olduğunu düşünme Okuldaki öğretmenden anlayamama Faydalı/yararlı olacağına inanmama
	İletişim eksikliği	Öğretmenle iletişim sıkıntı çekme Dinleyememe, derse kendini verememe
	Farklı bakış açısı isteme	Diğer öğretmenlerin daha farklı anlattığını düşünme Öğretmen ile sadece okulda görüşmek isteme Farklı öğretmen dinlemenin yararlı olduğunu düşünme Aynı öğretmene ücret ödemek istememe
	Özel ders vermeme	Ders verse idiler onlardan almak isteme
	Yeterli süre olmaması	Dönem sonu yaklaşması, sınava hazır girmek isteme
	Etüt alma	Okuldaki öğretmenden etüt dışında ders almama

Dersine giren öğretmenlerden özel ders alma	Bilgisine güvenme	Alanında yetkin/uzman ve başarılı olduğunu düşünme Çok tecrübeli öğretmen olduğunu düşünme Alanına çok hâkim olduğunu düşünme
	Öğretim tarzını beğenme	Anlayabildiği şekilde anlattığını düşünme Öğretmenin öğretim çabasını görme Öğretmenin anlatış tarzını sevme Sadece sınıfta ortam sıkıntısı olduğunu düşünme
	Etkili iletişim kurabilme	Başka öğretmenle iletişim sorunu çekmek istememe Motive edici olduğunu düşünme İletişimin iyi olduğunu düşünme
	Yaklaşımından memnun olma	Özelde daha çok üzerinde durduğunu düşünme Derste ve özelde aynı ilgiye sahip olduğunu düşünme Özelde daha yakın, sınıfta öyle olmadığını düşünme Özel derste doğrudan ilgi ve sevgi olduğu düşünme Okulda ders aldığını belli etmeme İsteyen herkes alabildiği için fark olmadığını düşünme Öğretmenin ayrı davranacak bir insan olmadığını düşünme
	Özel ders tecrübesi	Her öğretmenin birebirde başarılı olmadığını düşünme Bu işin uzmanı olduğunu düşünme
	Tanıyor olma	Okuldan biliyor olma, iyi öğretmen olduğunu düşünme Öğrencinin okuldaki durumunu biliyor olma Öğrenciyi tanıyor ve netlerini takip ediyor olma Yakınların ders alması, iyi/başarılı olduğunu düşünme
	Sınıfta ve özel derste öğretim farklı olduğunu düşünme	Anlatışta, örneklerde farklılık olduğunu düşünme Özelde daha detaylı anlatıldığını düşünme Öğrenci ile daha fazla ilgilendiğini düşünme
Başarılı öğretmenlerden özel ders alma	Bilişsel etki	Öğrenciyi iyi yerlere getireceğinin düşünülmesi İyi bir öğretmen olduğunu düşündürmesi Öğretmenin neden seçildiğini hatırlatması Motive edici olması
	Duyuşsal etki	Başarılı olacakmış hissi vermesi İyi hissettirmesi Daha güvende/emindirde hissettirmesi Güzel etki yaratması Biraz stres yaratabilmesi
	Davranışsal etki	Ne kadar istikle çalışıldığının önemli olması Öğretmen ne almak istediği önemli olması Öğretmen başarısının öğrenciyeye bağlı olması

Tablo 3'te özel ders öğretmen tercihinin etkileyen diğer faktörlere ilişkin dersine giren öğretmenlerden özel ders almama, dersine giren öğretmenlerden özel ders alma, başarılı öğretmenlerden özel ders alma temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar özel ders öğretmen tercihinin etkileyen diğer faktörlere ilişkin temel durumları ifade etmektedir.

Dersine giren öğretmenlerden özel ders almama temasında bulunan bulgular incelendiğinde öğrencilerin, öğretmenin öğretim tarzını beğenmediği, iletişim eksikliği yaşadığı ve farklı bakış açısı görmek istediğinde kendi öğretmeninden özel ders almayı tercih etmediği görülmüştür. Buna karşın bazı öğrencilerin kendi öğretmenlerinden özel ders almak istemelerine rağmen öğretmenlerin özel ders vermemesi, sınav tarihinin yaklaşması ve etütlerde destek alınması gibi

nedenlerle ders alamadığı görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

Ö8: “Zaten okulda bana bir yararı olmuyor. Dışarda buna bir gereksinim duyuyorsan, dışardan bir hoca ile başlarım yani demek ki bana faydası olmuyor.”

V2: “Okulda dersine giren öğretmenden hiçbir zaman aldırmadım. Çünkü onun pek faydalı olacağına inanmıyorum...”

Ö7: “Okuldaki öğretmenler öğrencilere ders vermiyorlar. Biz de başka bir öğretmenden aldık ama verseler de onlardan almak isterdim yani. Her hocanın ders anlatışı farklı olur, okulla kursu aynı anda yönetsek bile bazı hocalar daha farklı anlatıyor. Bir hoca olmuş olsaydı mesela aynı işleyiş aynı olurdu, yani o açıdan güzel olurdu.”

Öğretmenden memnun olma temasında bulunan bulgular incelendiğinde öğrenciler, sınıf öğretmenlerinin bilgisine güvendiği, öğretim tarzını beğendiği, etkili iletişim kurabildiği, öğretmen yaklaşımından memnun olduğu durumlarda kendi öğretmeninden özel ders almayı tercih ettiği görülmüştür. Ayrıca öğretmenin özel ders tecrübesi olması da aranan özelliklerdendir. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

V1: “Alanlarında yetkin ve uzman oldukları, özel ders tecrübeleri olduğu için bu işin bölgedeki en kompetan, en iyi hocaları oldukları için.”

V4: “...Böyle arkadaş gibi sürekli motive edici. Gerçekten çabaladıklarımızı görüyordum. ...Yani o açıdan şanslıydık kendi öğretmenleri olması ve hocalarımızın da iyi olması şanslıydık.”

Ö9: “Çok seviyordum öğretmenimi ve anlatış tarzı beni etkiledi zaten. Böyle diğerlerinden farklı kılan bir şey var yani hocayı.”

Ö16: “Beni bilen hocalardan almayı tercih ettim.”

Ö23: “...Samimi, daha yakın oluyor özelde. Mesela sınıftaki ortamda öyle olmuyor çünkü öğrenci öğretmen ilişkisi diye bir şey olduğu için. ...Sınıfta bir örneği çözersek çok kişi anlamayabiliyor. O yüzden onun üstünde yoğunlaşıyor. ...Sınıf mevcudu kalabalık olunca bence verim düşüyor. İkincisi bence hocanın ders anlatması da çok önemli, verimli olması önemli. Sonra sınıf ortamında o atmosferi sağlaması önemli, sınıfa hâkim olması önemli.”

Başarılı öğretmenden özel ders alma teması bilişsel etki, duyuşsal etki ve davranışsal etki olmak üzere üç alt temadan oluşmaktadır. Bu temada yer alan bulgulara göre başarılı öğretmenden özel ders alma öğrencide iyi yerlere geleceği hissi yaratarak motivasyonun artırmakta ve başaracakmış hissi vermektedir. Bulgular ışığında özel ders öğretmenin iyi öğretmen olduğu düşüncesi öğrencide güven duygusunu artırdığı ve iyi hissettirdiği söylenebilir. Bazı öğrencilerde ise bu

durumun az da olsa stres yarattığı görülmüştür. Bulgulara ilişkin doğrudan alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

Ö3: *“Çok iyi etkiliyordu, bunu kendimden biliyorum. O hoca ile başladıktan sonra çok daha iyidim, çünkü çalışmaya sevk ediyordu beni.”*

Ö20: *“Aslında bir yandan çok güzel. Kendimi daha güvende hissediyorum, emin ellerde hissediyorum. Bir yandan da stresli. Yani sende artık o kulvardasın ve yarıştığım öğrencilerle aynı şekilde hazırlanıyorsun. Rakibini biliyorsun gibi bir şey oluyor.”*

Ö18: *“Hoca istediği kadar iyi olsun, ben çalışmazsam yine çok bir faydası olmayacağını bildiğim için çok da psikolojimi etkilemedi.”*

Tüm bu bulgular incelendiğinde öğrencilerin dersine giren öğretmenden özel ders alma/almama konusunda farklı eğilimler olduğu görülmektedir. Buna göre sınıf öğretmenin tutum, davranış ve bilgisinden memnun olma/olmama durumlarının özel öğretmen tercihinin etkilediği söylenebilir. Özel ders öğretmenin tecrübeli ve başarılı öğrencilerde olumlu etki yarattığı ve motivasyonlarını artırıcı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ancak bazı öğrencilerin başarılarının kendi gayretlerine bağlı olduğu düşüncesi ile öğretmen başarısını önemsemedikleri ya da başarı sebebi görmedikleri söylenebilir.

Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmada özel ders öğretmen tercihinin belirleyen başlıca faktörlerin öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri, tecrübeli ve başarıları, kişisel özellikleri ve öğrencinin dersine girip girmemesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda özel ders öğretmeni olarak tercih edilmelerinin, öğretmenlik alan bilgisi ve pedagojik yeterliliğe sahip olmaları ve sahip oldukları mesleki bilgi ve becerileri etkili biçimde kullanabilmelerine bağlı olduğu görülmüştür. Buna göre öğretmenlerden etkili öğretimi planlamada, bireysel farklılıkları dikkate alarak uygun strateji, yöntem ve teknikleri işe koşmaları, öğrenciyi derste aktif tutabilecek, dönüt ve değerlendirmenin etkin kullanıldığı öğrenme ortamları oluşturmaları, bu bağlamda öğrenmeye sevk eden, yönlendiren, ilham veren rehberler olmaları beklenmektedir. Deniz (2013), başarılı öğretmeni öğrencilerini öğretimin amaçlarına ulaştırarak, mesleğini seven (Yıldırım ve Öner, 2016), etkili öğrenme ortamları oluşturarak ders başarısının artırıcı ve kalıcılığın sağlayan öğretmen (Altınöz, 2017; Gürses, 2011; Yıldırım ve Öner, 2016) olarak tanımlamıştır. Öğretmenlerin mesleki beceri ve yeterlilikleri kazanması bağlamında eğitim fakültelerinde uygulamanın önemine vurgu yapan Kılıç (2006) öğretmen adaylarının, öğretmenlik yeterliklerini uygulama okullarında gözlemler ve kısa süreli uygulamalarla pekiştirmeleri gerektiğini savunmaktadır. Bu sonuçların çalışmamızda ulaştığımız sonuçlara uyumlu olduğu görülmüştür.

Özel ders öğretmen tercihinde, öğretmenin özel ders tecrübesinin olması, biliniyor ve güvenilir olması aranan diğer niteliklerdir. Araştırmada ayrıca özel öğretmenlerin başarılı öğrenciler yetiştiriyor olmasının öğrenciler üzerinde farklı etkilere yol açtığı görülmüştür. Bu durumun

bazı öğrencilerde kendilerini güvende hissetmelerini sağlayarak motivasyonlarını ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği; bazı öğrencilerde ise akademik başarılarının kendi çalışmalarına ve isteklerine/gayretlerine bağlı olduğu düşündükleri için olumlu ya da olumsuz bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Chan ve Mongkolhutthi (2017), Taylandlı ortaokul öğrencilerinin İngilizce özel ders öğretmenlerine, üniversiteye giriş sınavında başarılı olmalarına yardımcı olacağına inandıkları için daha olumlu bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Akey (2006), öğrenci tutum, davranış ve akademik başarı ile okul ilişkisini araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin, öğrenciler üzerinde oluşturdukları güven duygusunun öğrencileri olumlu etkilediği, öğretmenlerin yüksek akademik başarı beklentisinin öğrenci başarısını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Buna göre okulların öğrencilerin başarı duygularını desteklemeye yönelik yapılandırılması gerektiğini savunmuştur.

Araştırmada özel ders öğretmeni olarak tercih edilmelerinin etkili iletişim kurabilmelerine, olumlu tutum ve yaklaşıma sahip olmalarına, mesleki ve kişilik özelliklerine özen göstermelerine bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğretmenlerden sabırlı, motive edici, öğrencileriyle etkili iletişim kurabilen, sosyal ilişkilerde başarılı, vizyon sahibi, yeniliklere açık ve milli manevi değerlere sahip olmaları beklenmektedir. Alanda farklı çalışmalar ulaştığımız sonuçlarla benzer sonuçlara ulaşmıştır (Bozdaş, 2008; Yıldırım ve Öner, 2016)

Araştırmada öğrencilerin dersine giren öğretmenden özel ders alma konusunda farklı eğilimde oldukları, öğretmenlerinde memnun olma/olmama durumunun tercihte belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre dersine giren öğretmenin öğretim tarzını beğenmeyen, iletişimini eksik bulan ve farklı bakış açısı görmek isteyen öğrenciler kendi öğretmenlerinden özel ders almayı tercih etmemektedir. Dersine giren öğretmenin bilgisine ve özel ders tecrübesine güvenen, öğretim tarzını, iletişim ve yaklaşımını beğenen öğrenciler ise kendi öğretmenlerinden ders almayı tercih etmektedirler. Öğrencilerin özel derste kendi öğretmenlerini tercih etme/etmemelerine ilişkin araştırmaya rastlanamamıştır. Çalışma sonuçlarına ilişkin şu öneriler geliştirilmiştir:

Özel derse ihtiyaç duyulmasına neden olan faktörleri iyileştirmeye yönelik tedbirler alınarak okulun eğitsel, sosyal ve kültürel beklentileri karşılaması sağlanmalıdır.

Özel ders ortamında görülen olumlu öğretmen-öğrenci iletişiminin sınıf ortamında da oluşturulmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel becerileri etkin biçimde kazanabilecekleri demokratik sınıf ortamlarının oluşturulması ve etkili sınıf yönetimi becerileri kazandırılması bağlamında öğretmen eğitimine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin her aşamasında etkililiği artırmak amacıyla öğretmen, öğrenci ve aile işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

Kaynaklar

- Akey T. (2006). *School context, student attitudes and behavior, and academic achievement: An exploratory analysis*. MDRC building knowledge to improve social policy.
- Altınöz, H.B. (2017). Yabancı dil olarak İngilizce öğretiminde etkili öğretim stratejilerinin analizi (Durum çalışması). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Aseltine, J.M., Faryniarz J.O. & Rigazio-DiGilio, A. (2015). *Öğrenme için denetim* (S. Şahin ve B. Balkar, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık (Orijinal basım 2006).
- Borich, G.D. (2017). *Etkili öğretim yöntemleri araştırma temelli uygulama* (B. Acat, Çev.Ed). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal basım 2014).
- Boynton, M. & Boynton C. (2007). *Eğitimciler için disiplin sorunlarını önleme ve çözme rehberi* (T. Büyükalkan, Çev.). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları, SEV Yayınları. (Orijinal basım 2005).
- Bozdaş, E.O. (2008). The characteristics of effective teachers as perceived by primary school students and teachers. (A thesis submitted to the graduate) School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara
- Bray, M. (2007). The shadow education system: private tutoring and its implications for planners. 2nd ed. UNESCO *International Institute for Educational Planning*, Paris.
- Bray, M., & Kwo, O. (2014). Regulating private tutoring for public good – policy options for supplementary education in Asia. *Comparative Education Researc Centre (CERC)*. Hong Kong, China.
- Bray, M., & Lykins, C., (2012). Shadow education: private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia. *Asian Development Bank, Mandaluyong City and Comparative Education Research Centre, The University of Hong Kong*, Hong Kong.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıççakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Chan, C. & Mongkolthutti, P. (2017). The factors effecting students choice in studying English at private tutoring schools: A case of Thai upper-secondary school students. *Journal of Nusantara Studies*, 2(2), 44-52.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B. & Turner, L.A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal basım 2014).
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S.B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap. (Orijinal basım 2016).
- Creswell, J.W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün, S.B. Demir, Çev.Ed.). Ankara: Siyasal Kitapevi. (Orijinal basım 2013).
- Deniz, L. (2013). Çağdaş öğretmen, başarılı öğretmen, iyi öğretmen – öğretmen adaylarının görüşlerine dayanılarak yapılan bir ön değerlendirme-. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(10), 83-95.
- Glasser, W. (2017). *Başarısızlığın olmadığı okul*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal basım 2011).
- Gürses, M. (2011). Sınıf öğretmenlerinin etkili öğretimi sağlamaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik becerilerini uygulama ve gözleme düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16.

- Marzano, R.J., Marzano, J.S. & Pickering, D.J. (2008). *Etkili sınıf yöntemi stratejileri* (S. Sakacı, Çev.). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları, SEV Yayınları. (Orijinal basım 2001).
- Marzano, R.J., Pickering, D.J & Pollock, J.E. (2008). *Öğrenci başarısını artıran öğretim stratejileri* (S. Sakacı, Çev.). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları, SEV Yayınları. (Orijinal basım 2001).
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.Ed.). Ankara: Pegem Akademi. (Orijinal basım, 1994).
- Pajak, E.F., Stotko, E. & Mascı, F. (2016). (Göreve) Yeni başlayan öğretmenlerin farklı (öğretim) tarzlarına itibar etmek (N. Bümen, Çev.Ed.). *Eğitim programlarında güncel sorunlar* içinde (ss.103-110). Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Pallegedara, A., Mottaleb, & K.A. (2018). Patterns and determinants of private tutoring: The case of Bangladesh households. *International Journal of Educational Development*. 59, 43-50.
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırmaları* [Real world research] (Ş. Çımkır ve N. Demirkasımoğlu, Çev.Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal basım 2011).
- Schunk, D.H. (2014). *Öğrenme teorileri eğitimsel bir bakışla* (M. Şahin, Çev.Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal basım 2008).
- Scott, D. (2014). *Eğitim araştırma ve politikalarının eleştirel değerlendirilmesi* (A. Aypay, Çev.Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Slavin, R.E. (2017). *Eğitim psikolojisi kuram ve uygulama* (G. Yüksel, Çev.Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayınları. (Orijinal basım 2012).
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tan, C. (2017). Private supplementary tutoring and parentocracy in Singapore. *Interchange*, 48, 315-329.
- Tomlinson, C.A. (2014). *Öğrenci gereksinimlerine göre farklılaştırılmış eğitim* (Diye Kültürlerarası İletişim Hizmetleri, Çev.). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları, SEV Yayınları. (Orijinal basım 1999).
- Tsiplakides, L. (2018). Shadow education and social class inequalities in secondary education in Greece: The case of teaching English as a foreign language. *International Journal of Sociology of Education*, 7(1), 71-93.
- Tyler, R.W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretiminin temel ilkeleri*. (M.E. Rüzgar ve B. Arslan, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları. (Orijinal basım 1949).
- Wall, E. (2012), Parents spend £6bn a year on private tuition. (Çevrim-içi: <https://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/9651689/Parents-spend-6bn-a-year-on-private-tuition.html>) adresinden 08.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yıldırım, N. & Öner, S. (2016). Etkili/başarılı sınıf öğretmenleri üzerine nitel bir analiz. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 135-155.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları* (İ. Günbayı, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Zhang, W., & Bray, M. (2018). Equalising schooling, unequalising private supplementary tutoring: access and tracking through shadow education in China, *Oxford Review of Education*, 44(2), 221-238.